

Brüssel, 3. oktoober 2025
(OR. en)

13392/25

SOC 633
ANTIDISCRIM 89
FREMP 256

MÄRKUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Teema:	Puuetega inimeste õiguste edendamine ELis: väljakutsed, edusammud ja tulevikusuunad – <i>Arvamuste vahetus</i>

Delegatsioonidele edastatakse lisas eespool nimetatud teemat käsitlev eesistujariigi suunisdokument tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu (EPSCO)
17. oktoobri 2025. aasta istungil peetava arvamuste vahetuse jaoks.

Puuetega inimeste õiguste edendamine ELis: väljakutsed, edusammud ja tulevikusuunad***Sissejuhatus***

Euroopa Liit rajaneb sellistel väärtustel nagu inimväärikuse austamine, vabadus, võrdsus ja põhiõiguste austamine. Ajal, mil neid väärtusi seatakse paljudes maailma paikades üha enam kahtluse alla ja vaidlustatakse, jääb Euroopa Liit vankumatult kaitsma kaasatust, võrdsust ja inimõiguste kaitset.

Kõigi, sealhulgas puuetega inimeste mittediskrimineerimise ja võrdsete võimaluste edendamine ei ole mitte ainult meie põhiväärtuste säilitamise lahutamatu osa, vaid see on oluline ka kaasava majanduskasvu soodustamiseks ning meie majanduse pikaajalise konkurentsivõime ja vastupanuvõime tugevdamiseks. Kaasav ühiskond toob kasu kõigile ja aitab kaasa uuenduslikuma, sidusama ja tootlikuma liidu loomisele. Seetõttu ei ole puuetega inimeste potentsiaali täielik realiseerimine mitte ainult moraalne vastutus, vaid ka sotsiaalne ja majanduslik kohustus.

Neid kaalutlusi silmas pidades on jätkuvalt väga tähtis edendada puuetega inimeste õigusi kõigis poliitikavaldkondades ja tagada allpool esitatud ELi kohustuste tõhus täitmine.

Taust

Puuetega inimeste õiguste strateegiaga aastateks 2021–2030 nähakse ette terviklik poliitikaraamistik puuetega inimeste õiguste edendamiseks. 2021. aastal vastu võetud strateegiaga toetatakse **ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni** (mille osalised on EL ja kõik liikmesriigid) täielikku rakendamist. Selles kajastatakse **Euroopa sotsiaalõiguste sambas** sätestatud põhimõtteid, eelkõige 3. põhimõtet (võrdsed võimalused) ja 17. põhimõtet (puuetega inimeste kaasamine).

Strateegia kohaselt käivitati ELi tasandil mitu juhtalgatust, sealhulgas:

- **Euroopa puudega isiku kaardi direktiiv**, mille eesmärk on edendada puuetega inimeste liikumisvabadust, tagades puuetega inimestele võrdsed võimalused saada kasu eritingimustest ja eeliskohtlemisest kõikjal ELis,
- **puuetega inimeste platvorm**, mis pakub foorumit koostööks ja parimate tavade vahetamiseks liikmesriikide, kodanikuühiskonna ja ELi institutsioonide vahel puuetega inimeste valdkonnas,
- ressursikeskus **AccessibleEU** hõlbustab teabe ja ligipääsetavusega seotud heade tavade näidete jagamist sektorite vahel, ning
- **suunised ELi rahastamisvahendite kasutamiseks puuetega inimeste iseseisva elu ja kogukonda kaasamise edendamisel**, sealhulgas soovitusel kogukonnapõhise toetuse ja deinstitutionaliseerimise parandamiseks.

Väljakutsed

Kuigi need jõupingutused kujutavad endast märkimisväärselt edu, esineb endiselt olulisi tõkkeid. Puuetega inimesed seisavad kogu Euroopa Liidus jätkuvalt silmitsi struktuursete ning laialt levinud tõkete ja diskrimineerimisega eri eluvaldkondades, sealhulgas haridus, tööhõive, teenuste kättesaadavus ja iseseisev toimetulek. Inimeste endi teatatud diskrimineerimiskogemuste arv on viimase viie aasta jooksul mitmes liikmesriigis suurenenud (Eurobaromeeter¹). Samal ajal ei ole hoolekandetasutustes elavate puuetega inimeste arv viimase kümne aasta jooksul märkimisväärselt vähenenud või on mõnel juhul isegi suurenenud (Eurofound²), mis osutab püsivatele takistustele kaasavate ja kättesaadavate kogukonnapõhiste toetussüsteemide elluviimisel. Õiguslikke takistusi esineb endiselt mõnede puuetega inimeste jaoks, kelle õigus- ja teovõime on sageli piiratud või nad on oma õigus- ja teovõimest ilma jäetud. Vaatamata tehtud edusammudele on tõhusa juurdepääsu tagamine teabele, toodetele ja teenustele endiselt probleemiks. Õigus- ja teovõime piirangud ning piiratud ligipääsetavus takistavad puuetega inimeste osalemist demokraatlikus protsessis.

Lisaks sellele on puuetega inimesed tööturul endiselt märkimisväärselt alaesindatud: puudega inimeste tööhõivelõhe küündis 2024. aastal 24 protsendipunktini, kusjuures ligikaudu 51 % puuetega inimestest (20–64aastased) käivad tööl, võrreldes 75 %-ga puueteta inimestest (sotsiaalnäitajate tulemustabel). Lisaks ähvardab puuetega inimesi jätkuvalt märkimisväärselt suurem vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse oht kui puueteta inimesi (Eurostat, sissetulekuid ja elamistingimusi käsitlev ELi statistika).

¹ Eurobaromeetri eriuuring nr 535 (aprill–mai 2023): diskrimineerimine Euroopa Liidus, [Discrimination in the European Union - December 2023 - - Eurobarometer survey](#).

² Eurofound (2024), „Paths towards independent living and social inclusion in Europe“, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg.

Lisaks püsivatele probleemidele praktikas esineb endiselt lünki ka ELi diskrimineerimisvastastes õigusaktides, sealhulgas diskrimineerimine puude alusel. Ühehäälsuse nõude täitmine on väljakutse, mis takistab jätkuvalt käimasolevaid läbirääkimisi 2008. aastal esitatud **võrdset kohtlemist käsitleva horisontaalse direktiivi** üle.

Arvamuste vahetuse eesmärk

Need probleemid rõhutavad vajadust poliitika jõulisema rakendamise ning reformide järele ELi ja riiklikul tasandil ning pideva dialoogi järele poliitilisel tasandil. See on eriti oluline praegu, kuna 2025. aastaks on läbitud pool strateegia rakendamiseks ettenähtud ajast. Nüüd on õige aeg hinnata tehtud edusamme ja kiirendada meetmete võtmist.

Seetõttu palutakse ministritel teha kokkuvõtte puuetega inimeste õiguste strateegia (2021–2030) esimesel poolel (2021–2025) tehtud edusammudest, teha kindlaks edusammud ja allesjäänud takistused ning arutada võimalikke meetmeid puuetega inimeste õiguste edendamiseks. Käesolevat ülevaadet tuleks kasutada strateegia teise poole sisendina, toetades jätkuvaid jõupingutusi selles olulises poliitikavaldkonnas tehtava töö edendamiseks nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil.

Eeltoodut arvestades palutakse ministritel vastata järgmistele küsimustele.

- 1. Millised on Teie arvates kõige olulisemad meetmed ja poliitikavahendid, millega veelgi edendada puuetega inimeste õigusi? Millistes valdkondades on probleemid endiselt kõige pakilisemad?*
- 2. Millised peaksid olema puuetega inimeste õiguste strateegia teise poole (2025–2030) peamised prioriteedid? Kuidas saab strateegiaga tõhusamalt toetada riiklikke reforme ning puuetega seotud õigusaktide ja poliitika rakendamist?*